

DIANA MANDACHE

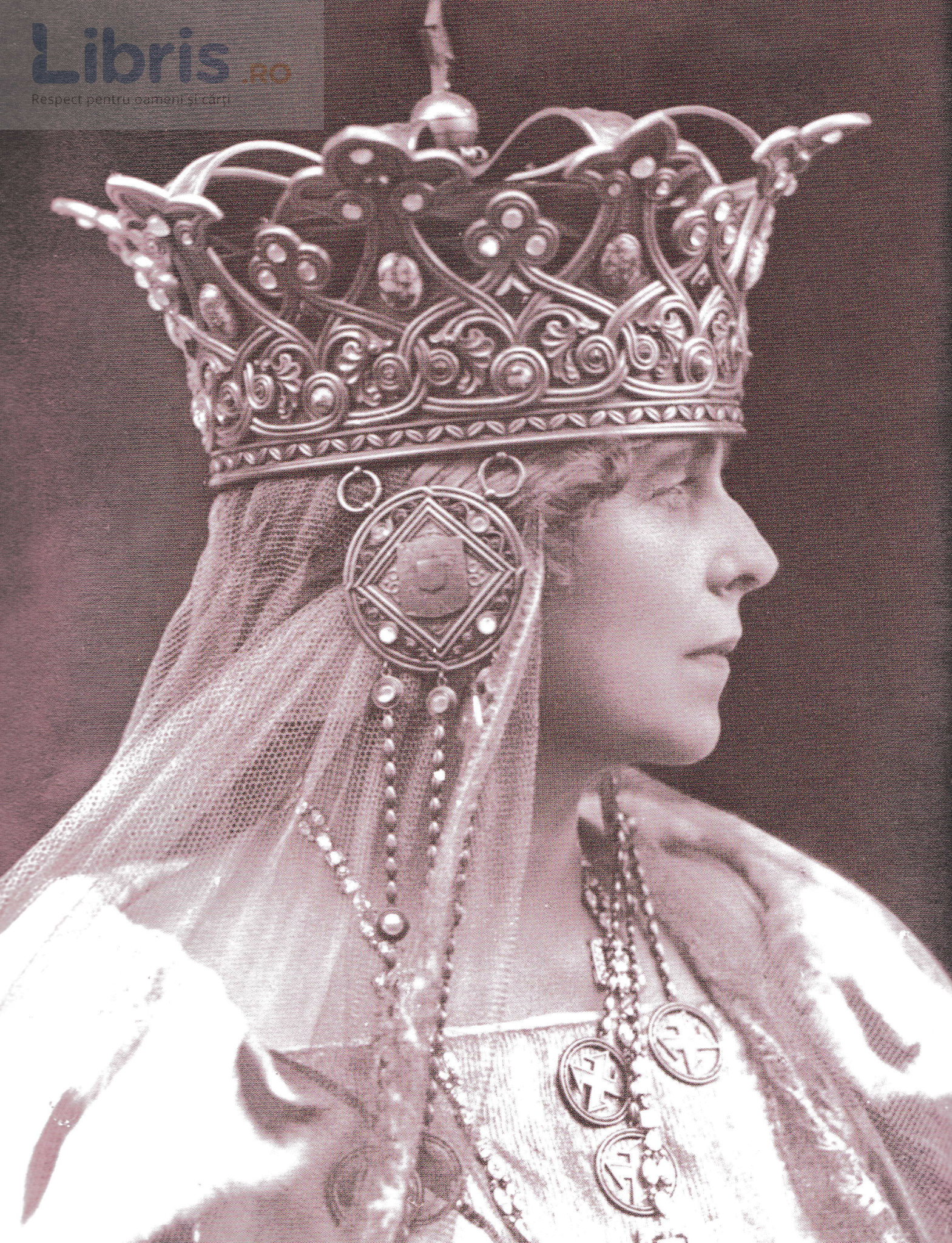
BIJUTERIILE REGINEI MARIA

CUPRINS

<i>Prefață</i>	5
I. Amintiri victoriene	7
II. <i>Corbeille de mariage</i>	25
III. În stil imperial	99
IV. Război și averi pierdute	111
V. Bijuterii vechi și noi	127
VI. Destin	145
<i>Bibliografie</i>	157

MARIA – REGINA ROMÂNILOR

„Refuz să mă las înfrântă sau să mă simt înfrântă până nu mi s-a smuls și ultima fărâmə de speranță.”

Regina Maria a României

Unele femei aparțin mării istorii prin ascendență. Altele, dincolo de blazon, o scriu cu litere de aur prin prezența lor marcantă, care provoacă ecouri la sute de ani distanță. Despre Regina Maria a României s-au scris multe pagini, unele fac referire la regalitatea sa, altele, la femeia din spatele reginei, cele mai multe surprinzând aspecte strict istorice. Cartea pe care o țineți acum în mână se ocupă însă de ceva ce va rezona intim cu inima tuturor femeilor, ca un secret tainic: tezaurul de bijuterii al Reginei Maria. Dar, folosind acest pretext, captivant în sine prin notele documentate, Diana Mandache surprinde o fațetă inedită a unei personalități care a cucerit prin simplitate, eleganță rezervată și bunătatea unui suflet nealterat de rigiditatea inerentă protocolului și statutului de regină. Dincolo de această imagine spectaculoasă care ne fascinează și astăzi, bijuteriile sunt, așadar, doar un pretext pentru a explora spiritul unei regine remarcabile.

În calitate de Furnizor oficial al Casei Regale a României și Designer pentru brandul Malvensky, creez și lucrez bijuterii de șapte ani. Cea mai importantă lecție pe care am învățat-o în această perioadă dedicată unui meșteșug atât de minuțios este cea care se referă la interacțiunea dintre o bijuterie și cea sau cel care o poartă. Este, poate, cel mai intim flux de energie care se stabilește la întâlnirea dintre un spirit și un accesoriu făurit din aur, diamante și mială. Fiecare dintre noi împrumută și preia de la o bijuterie o parte din ceea ce reprezintă, își făurește o identitate nouă, ce ocolește tiparele și constrângerile sociale sau lăuntrice, ca un vas de lut în care am turna tot ce avem mai valoros. Bijuteria se cere purtată, văzută, apreciată, mângâiată cu priviri admirative și invidiată cu bun-simț. Femeia care o poartă devine, în

realitate, ținta privirilor scrutătoare, iar, dacă nu este îndeajuns de puternică, magia dispare. Pentru Maria, regina românilor, transformarea captivantă și vizibilă apare la granița dintre personalitate și tradiție. Impunând o conduită obligatorie derivată din rangul său, bijuteriile purtate de regină denotă un anumit cod și limbaj. Mesajele acestora sunt influențate de cutume, constrângeri, lupta pentru putere, dar și de conflictele interioare și de forța de caracter ale suveranei. Prin feminitatea intrinsecă personalității sale, tezaurul său prețios capătă o conotație suplimentară. Regina este și femeie, adică energie pură a vieții, care nu abdică în fața limitelor sociale și aristocratice. Gustul său desăvârșit în alegerea accesoriilor, finețea și simțul înnăscut de a aprecia esența netrucată o transformă într-un reper absolut pentru însăși rațiunea de a oferi lumii o privire necenzurată către frumusețea în stare pură.

Regina Maria credea într-o legătură invizibilă, tainică, prețioasă, pe care fiecare purtător de bijuterii o poate înțelege, indiferent de clasa socială sau de epoca din care provine. Este ceva mai presus de rațiune și mai aproape de intuiția că avem cu toții nevoie să credem în ceva mai mare decât noi, că suntem parte dintr-o poveste mai mare decât însăși ființa noastră, la care contribuim în fiecare zi prin gesturi semnificative. Că, atunci când totul se va sfârși, amintirea noastră va dăinui. Fie și sub forma delicată a unei bijuterii peste care timpul și-a lăsat patina necruțătoare. Aceasta este, poate, adevărata moștenire a fiecăruia dintre noi.

Malvina Cservenschi
Fondator și designer MALVENSKY

I. AMINTIRI VICTORIENE

Maria, nepoata reginei Regatului Unit și a țarului Rusiei, a experimentat și traversat perioade istorice diferite care au produs schimbări asupra cutumei regale de colecționare a bijuteriilor. Cele două familii imperiale din care provenea dețineau colecții impresionante, inclusiv pietre prețioase aduse din India, Sri Lanka, Birmania, Ceylon, Africa, Siberia, America de Sud. Pentru regina Maria, mai târziu, asemenea colecții au reprezentat identitatea marilor dinastii, o sursă de inspirație, continuând tradiția acumulărilor în alt registru, păstrând însă interesul asupra simbolisticii lor.

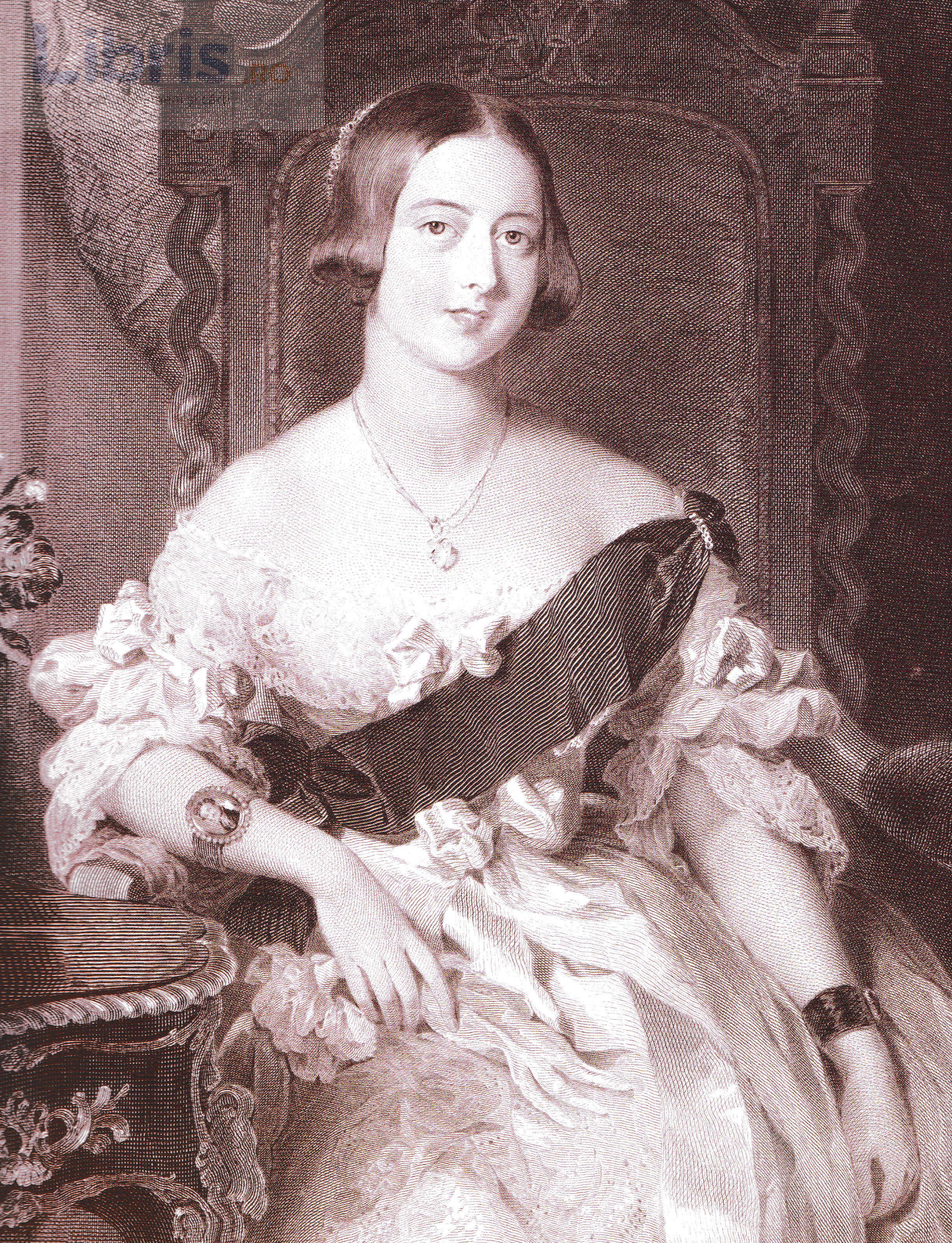
Bijuteriile erau oferite pe tot parcursul vieții unei prințese, ducese sau regine, conturând harta personală a precedentei în familie¹, dar și a puterii în preajma căreia se situa posesoarea. Astfel de metale prețioase, pietre rare sau la modă erau dăruite la naștere, botez, aniversări, în ritualul *corbeille de mariage*² al clasicelor cadouri de nuntă ori cu prilejul altor solemnități. Achizițiile personale la case de bijuterii celebre veneau să întrească averea. Diademe, coliere, cercei, broșe, inele, brățări, ceasuri, ace de păr sau de pălărie, butoni, lanțuri decorative, bastoane sau umbrele cu mânere din variate pietre prețioase sau semiprețioase, toate făceau parte din eticheta vieții regale, prin etalarea lor în vizitele de familie sau la ceremonii.

Nume de bijutieri precum Carrington, Garrard & Co, Fabergé, Bolin, Cartier, Falize deveniseră furnizori constanți ai familiilor regale, inclusiv ai reginei Maria. Bijuteriile executate aveau un caracter decorativ, dar mai ales ceremonial, devenind un mijloc de propagandă vizuală pentru marile imperii. O asemenea putere precum cea a Romanovilor a fost exprimată prin măreția și unicitatea

¹ Locul oficial în cadrul familiei regale stabilit pentru ceremonii în funcție de gradul de rudenie cu monarhul.

² Sintagmă care datează din secolul al XVIII-lea; se referea la cadourile de nuntă trimise de logodnic viitoarei soții într-un coș, predominând bijuteriile, dantela.

Mica Maria de Edinburgh poartă un medalion care indică ascendența regală (fotografie de W. & D. Downey, 1879).

bijuteriilor deținute, obiecte pe care Maria Alexandrovna, mama reginei Maria, le ația cu mândrie imperială în fața familiei regale britanice. Această dorință de a se împodobi cu bijuterii dintre cele mai valoroase a fost dusă mai departe de fiica sa Maria (Missy), care în primii ani în România a fost admonestată de unchiul autoritar, regele Carol I, pentru că se împodobește din abundență, iar cheltuielile erau pe măsură.

În aceeași măsură Casa regală britanică și moda victoriană au exercitat o influență majoră asupra gusturilor viitoarei regine a României. Tatăl ei, ducele Alfred de Edinburgh, colecționase la reședința Clarence House piese rare orientale sau europene, mobilier, porțelan, bronzuri, picturi, acuarele și desene, gravuri și fotografii, arme, marmură indiană, prețioase obiecte de artă, monede și medalii, o parte strânse în timpul călătoriilor și publicate într-un interesant catalog¹. Mai mult, ducele de Edinburgh adunase rare mostre de minerale auriere din minele Australiei, Noii Zeelande, precum aur nativ în cuarț. Din păcate, colecția s-a risipit după moartea acestuia, în 1901 jumătate din Clarence House fiind „schimbată, doar porțelanurile și argintăria se mai aflau la Coburg”², alte valori fiind moștenite de fiicele sale.

Regina Victoria, bunica Mariei, colecționase cu interes bijuterii, obiecte de artă, îmbogățind colecțiile familiei, fiind o susținătoare a artelor. Pe lângă moștenirea bijuteriilor Coroanei britanice, aceasta primise în dar de la soțul ei, prințul-consort Albert, numeroase piese de ceremonie sau memorialistice care celebrau anumite evenimente din viață, precum broșa cu un safir mare, bordată cu diamante, primită cadou cu prilejul căsătoriei. Victoria mai primise în dar o diademă cu safire și diamante, al cărei proiect fusese realizat de însuși Albert, reprezentând dragostea trainică. Portretele-miniatură, medalioanele cu șuvițe de păr, primii dinți ai copiilor încorporați în bijuterii comemorative, toate au fost purtate de regina Victoria, piesele fiind adoptate și de familia sa. Bijuteriile exprimau personalitatea posesorului, care etala piese cu un design la modă sau un suvenir.

Interesante eșantioane ale unor amintiri personale completau colecția pieselor folosite la ceremonii sau jubilee. Bijuterii în formă de inimă sau medalioane cu portrete pictate ale membrilor familiei, unele adăpostind șuvițe de păr ca semn al aducerii-aminte, erau tipice perioadei victoriene. Memorialistica în bijuterii era reprezentată de portretul miniaturizat, șuvițele de păr, numele

¹ *Catalogue of the Collection of porcelain, bronzes, arms, Japanese laquer and other specimens of Oriental Art formed by H.R.H. The Duke of Edinburgh during his cruise HMS Galatea. Also, the collection of European china, marbles, bronzes, pictures, water-colour drawings and other objects of art and vertu, at Clarence House, St. James's, W. Clowes & Sons, Londra, 1875.*

² Arhivele Naționale ale României (ANR), RM (Regina Maria) V/1898, 26 ianuarie 1901, Londra.

Regina Victoria poartă bijuterii memorialistice (gravură de Frederick Bacon, după un tablou de William Charles Ross, 1841).

și anii importanți, precum data nașterii, a căsătoriei sau alte aniversări. Portretele copiilor sunt frecvente în etape diferite, dar și ale părinților, bunicilor sau ale unui tânăr cuplu. Apar de asemenea și portretele monarhului pictate în cadrul unor piese de aur cu email, uneori conținând și pietre prețioase de mici dimensiuni.

Casele de bijuterii londoneze care au lucrat pentru familia regală au fost Garrard, Carrington și Phillips Brothers. *Garrard & Co*, firma fondată în 1722 de George Wickes pe Panton Street din Londra, a devenit din 1843 orfevier al Coroanei și furnizor al reginei Victoria, succedând lui Rundell, Badge & Co. *Carrington*, compania fondată în 1780 pe Regent Street. Aceasta a devenit furnizor al Casei regale britanice, lucrând pentru regina Victoria, prințul Albert, regii Eduard al VII-lea și George al V-lea, precum și pentru țarul Nicolae al II-lea al Rusiei și familia acestuia. *Carrington* a fost de asemenea unul dintre furnizorii ducelui Alfred de Edinburgh. *Phillips Brothers*, compania londoneză fondată în 1839 de frații Robert Adam și Magnus Albert Phillips pe Cockspur Street, a devenit cunoscută din 1869 sub numele de Phillips Brothers & Sons, executând bijuterii pentru familia regală. În 1902 firma a fost preluată de D. & J. Welby din Garrick Street.

Aur, diamante, safire, smaralde, rubine și perle, acestea erau principalele materiale din care se executau bijuteriile victoriene, înfrumusețate adeseori prin emailuri, filigrane și o combinație interesantă de pietre prețioase sau semiprețioase. La designul original se foloseau la fel de mult acvamarin, onix, citrin sau cristal de stâncă. Întotdeauna un bijutier bun oferea cadrul sau rama care putea susține un colier, care ajuta la rapida lui transformare într-o tiară. Elemente detașabile din diademă se puteau folosi ca broșe sau erau atașate altor tiare, schimbându-le designul.

Bijuteriile personificau puterea dinastiei, continuitatea. Prințesa Maria de Edinburgh a fost adesea fotografiată în copilărie purtând lăncișoare cu pandantive cu motive variate, o cruce, un medalion cu portretul bunicului, țarul Rusiei, sau unul cu monograma bunicii, regina

Victoria. Erau cadouri primite de la părinți sau bunici, unele fiind menționate în corespondența micii prințese.

Într-o scrisoare din 11 aprilie 1883, Maria (Missy) îi mulțumea reginei Victoria pentru darul primit, întesându-se de sănătatea acesteia:

Draga mea bunică,

Vă mulțumesc mult pentru frumosul colier pe care l-am primit ieri. L-am pus imediat la gât... Sunt foarte supărată că aveți dureri la genunchi și sper că veți fi vindecată curând. Vă îmbrățișez cu drag, la fel și pe mătușa Beatrice¹.

De Crăciun, în decembrie 1884, aflați la Eastwell Park, copiii din familia de Edinburgh primeau cadouri de la regina Victoria, ca și de la alte rude. Maria îi mulțumea bunicii într-o scrisoare din 27 decembrie 1884 pentru broșa primită. La Eastwell Park, de ziua ei, pe 29 octombrie 1885, Missy primise de la bunică un ceas de care era încântată, de la mamă un lăntișor pentru ceas, precum și o brățară de la tată. De Crăciun, în 1885, expediasc o scrisoare de mulțumire bunicii sale, regina Victoria, amintind cadourile primite:

Draga mea bunică,

Vă mulțumesc mult pentru cutia fermecătoare pe care mi-ați trimis-o, la fel și pentru frumoasa carte. Am mai primit o broșă minunată de la mătușa Minnie, o brățară și o păpușă frumoasă de la mama; sultanul din Johor ne-a trimis și el cadouri... Cele mai bune urări pentru noul an, la fel unchilor, mătușilor și verilor.

Nepoata dumneavoastră devotată, Marie².

Cadourile din perioada victoriană erau diverse, de la păpuși, case pentru păpuși, lanterne magice, cărți, servicii de ceai în miniatură, însă bijuteriile, precum lanțuri, broșe, brățări, completau ținutele micii prințese, pregătind-o pentru diverse întâlniri de familie, călătorii sau ceremonii.

Missy poartă lăntișoare cu pandativ-cruce la vârste diferite ale copilăriei (fotografii de W. & D. Downey, p. 10 sus, și Eduard Uhlenhuth, p. 11).

Maria de Edinburgh, gravură de Thomas Agnew & Sons, realizată după tabloul lui J.E. Millais (p. 10 jos).

¹ Royal Archives (RA), Scrisoarea prințesei Maria de Edinburgh către regina Victoria, 11 aprilie 1883, Clarence House.

² RA, Scrisoarea prințesei Maria de Edinburgh către regina Victoria, 28 decembrie 1885, Eastwell Park.